

TELEGIRONA, 2003 SANTA COLOMA I RIUDARENES

EL MARÇ DE 2003 TELEGIRONA GRAVÀ UNS PROGRAMES DE DIVERSOS POBLES. VAIG ESCRIURE LA PART HISTÒRICA DE SANTA COLOMA DE FARNERS I DE RIUDARENES.

RIUDARENES i SANTA COLOMA

Riudarenes

LLOC DE PAS: PRIMER DE LA RIERA, D'AQUÍ EL SEU NOM RIU DE SORRES; LA RIERA HA FORJAT PART D'ELA HISTÒRIA DE RIUDARENES: LES INUNDACIONS CONSTANTS HAN OBLIGAT ALS SEUS HABITANTS A REALITZAR UNA GRAN DESPESA I ESFORÇ EN **MURS DE CONTENCIÓ**, DICS, FINS BEN ACABAT EL SEGLE XIX; PER ALTRA PART, HAN INFLUIT EN **L'URBANISME: L'ESGLÉSIA DE RIUDARENES** NO ESTÀ AL CENTRE DEL POBLE, SINÓ EN UN COSTAT, PERQUÈ LES INUNDACIONS SOBRETOT A MITJANS DEL SEGLE XVIII FORÇAREN A **NO CONSTRUIR** EN LLOCS INUNDABLES I L'ESGLÉSIA HA QUEDAT COM A BASTIÓ, GUARDA O BARRERA. EL POBLE S'ALLARGÀ CAP EL **CARRER MAJOR I EL DE SANT MARTÍ**, MARXANT SEMPRE D'ELES AIGÜES. LA MATEIXA RIERA SEPARA LES DUES PARTS: LA MÉS ORIENTAL, PLANERA, AMB EL TURONET DE PUIG ARDINA, I LA MÉS OCCIDENTAL, ABRUPTA AMB L'ESPARRA I EL CIM SOLITARI I ALTAMENT VISIBLE D'ARGIMON.

PERÒ RIUDARENES ES TAMBÉ UN **LLOC DE PAS DELS HUMANS**; D'OLOTT A LA COSTA, LLOC DE COMERÇ I INTERCANVI; I DE GIRONA A BARCELONA PEL CAMÍ RAL QUE VOREJAVA PER L'INTERIOR ELS ESTANYS DE SILS: MALLORQUINES, HOSTALRIC, GRANOLLERS,

BARCELONA. L'HOSTAL DE MALLORQUINES I EL DE L'ARRUPIT, EN SÓN UNA BONA MOSTRA.

RESTES PALEOLÍTIQUES A PUIG ARDINA I CAN FORNACA (400.000-35.000) PUNTES DE QUARS, RASCADORS DE SÍLEX I UN ENTERRAMENT D'INCINERACIÓ DE CAP EL 800 AC. POSSIBLE POBLAT IBÈRIC A PUIG ARDINA. NO HI HA RESTES ROMANES TOT I QUE LA PROXIMITAT VIA AUGUSTA FA PENSAR EN L'EXISTÈNCIA D'UN POBLAMENT SI MÉS NO DISPERS.

ARGIMON ÉS EL SÍMBOL D'ANTIGUITAT DE RIUDARENES: ERA UN CASTELL DOCUMENTAT **L'ANY 925** .LA FORTALESA FOU ARRASADA PEL FUTUR REI JOAN I L'ANY 1367 QUAN ES CONVERTÍ EN EL CENTRE D'UNA REVOLTA DEL VESCOMTE DE CABRERA CONTRA EL REI PERE EL CERIMONIÓS, D'AQUESTA ANTIGA EDIFICACIÓ QUEDEN LES **RESTES DE LA MATEIXA CAPELLA ROMÀNICA**, DE DUES NAUS, AMB RESTES DE PINTURA MURAL

L'ANY 1190, SURT ESMENTADA LA PARRÒQUIA SANCTUM MARTINUM DE RIVO DE ARENIS

EN L'EDAT MODERNA RIUDARENES ERA **CAP DE LA BATLLIA** INTEGRADA PER L'ESPARRA, SILS, CASTANYET, VALLCANERA, LES MALLORQUINES I L'HOSTAL DE LA BONADONA, AMB UN TOTAL D'UNS 380 HABITANTS

L'ANY 1599 EL VESCOMTE DE CABRERA, ES VENIA AL MARQUÈS DE RUPIT, **CASTANYET I L'ESPARRA**, QUE PASSAVEN A FORMAR PART DE LA BARONIA DE SANTA COLOMA DE FARNERS.

EN LA DÈCADA DE 1630 ES FÉU FAMÓS PER LA ZONA EL BANDOLER JOAN SALA, "**SERRALLONGA**": **UNA NOIA DE RIUDARENES**, MARGARIDA, ERA L'AMANT DEL FADRÍ DE SAU, LLOCTINENT D'EN SERRALLONGA I UNA

GERMANA DEL GRAN BANDOLER, MARQUESA, ES CASÀ AMB UN PAGÈS DE RIUDARENES, SALVI MALLORQUÍ.

SERRALLONGA REALITZÀ MULTITUD D'ATRACAMENTS EN LA ZONA COMPRESA ENTRE L'ESPARRA I L'HOSTAL DE L'ARRUPIT, EN EL CAMÍ RAL; EL MARÇ DE 1630 ASSALTAREN A QUARANTA VIATGERS, ALS QUALS RETINGUEREN FINS A LA NIT DINS L'HOSTAL PERQUÈ NO DONESSIN LA VEU D'ALARMA.

GUERRA DELS SEGADORS

TANMATEIX, LA HISTÒRIA OBRE UNA PÀGINA A RIUDARENES AMB ELS FETS DE MAIG DE 1640, PROLEGÒMENS DE LA GUERRA DELS SEGADORS.

EL 30 D'ABRIL DE 1640 ELS COLOMENCS ES NEGAREN A ALLOTJAR LES TROPES DELS TERÇOS ESPANYOLS I ASSASSINAREN L'AGUTZIL REIAL **MONRODÓN**, ENCARREGAT DE DUR A TERME LES ORDRES DEL COMTE-DUC D'OLIVARES, CONTRÀRIES A LES LLEIS CATALANES.

EL CRIT DE SOCORS DE SANTA COLOMA FOU ESCOLTAT PER MULTITUD DE PAGESOS I JORNALERS DE LES CONTRADES VEÏNES QUE SOFRIEN LES MATEIXES IMPOSICIONS I S'APLEGÀ UN NOMBRE QUE OSCIL·LAVA ENTRE ELS 800 I ELS 4.000 HOMES.

ELS MÉS DE 1.000 SOLDATS DEL TERÇ DE LEONARDO DE MOLES ESTAVEN ATURATS I ALLOTJATS ENTRE LES MALLORQUINES I RIUDARENES,. **EL 2 DE MAIG ELS REVOLTATS I ELS SOLDATS ALLOTJATS EN EL POBLE DE RIUDARENES ES BARALLAREN**, AMB EL RESULTAT DE VUIT SOLDATS MORTS I CATORZE DE FERITS. ELS SOLDATS FORÇAREN LES PORTES DE L'ESGLÉSIA I ES DEFENSAREN DES DEL CAMPANAR MENTRE ELS VEÏNS DEL POBLE MARXAREN CAP A LA

MUNTANYA RESTANT EN EL POBLE NOMÉS ELS CAPELLANS I ALGUNES DONES.

EL DIJOUS DIA 3, ELS SOLDATS TORNAREN A RIUDARENES, SAQUEJAREN I CREMAREN LA RECTORIA I L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT MARTÍ I ROBAREN TOT EL QUE POGUEREN. MOLES ES RETIRÀ ALTRA VEGADA A LES MALLORQUINES I ES LAMENTAVA AL VIRREI DE LA “*DESBERGUENÇA*” QUE USAVEN CONTRA ELL ELS HABITANTS DE RIUDARENES.

DOS FRARES CAPUTXINS ENTRAREN A L'ESGLÉSIA AMB GRAN PERILL, SALVAREN LA CUSTÒDIA AMB LES HÒSTIES I ES RETIRAREN CAP A LES MALLORQUINES AMB LA INTENCIÓ DE PORTAR LA CUSTÒDIA AL BISBE DE GIRONA I EXPLICAR-LI ELS FETS; PERÒ EL CAPITÀ DEL TERÇ, ELS VA DEMANAR QUE ES POESSIN DAVANT LA TROPA AMB LA CUSTÒDIA PER INSPIRAR RESPECTE ALS PAGESOS AIXÍ, D'AQUESTA MANERA, LA TROPA VA ARRIBAR SENSE MÉS ENTREBANCS A REFUGIAR-SE A BLANES EL DIA 4 DE MAIG.

L'ENDEMÀ, MOLES EXPLICAVA AL VIRREI LA CREMA DE L'ESGLÉSIA ORIGINADA SEGONS ELL, PEL FOC QUE FEREN ELS MATEIXOS VILATANS PER CREMAR ELS CADÀVERS.

NO ERA GAIRE CREÏBLE: EL MATEIX 5 DE MAIG, **EL JUTGE DE LA REIAL AUDIÈNCIA** ESCRIVIA TAMBÉ DES DE BLANES AL VIRREI INFORMANT-LI QUE ELS SOLDATS HAVIEN CAREGAT UNA BARCA SENCERA AMB LA ROBA AGAFADA A RIUDARENES

EL 14 DE MAIG, EL BISBE DE GIRONA GREGORI PARCERO, **EXCOMUNICÀ** TOT EL TERÇ DE LEONARDO DE MOLES. MALGRAT TOT, QUAN LES TROPES ES RETIRAREN CAP A GIRONA, CIUTAT FORTIFICADA I, PER TANT, SEGURA, ACABAREN DE DESTRUÏR LA VILA DE RIUDARENES.

EL SEGLE XVIII FOU TAMBÉ DE GUERRES, LA GUERRA DE SUCCESSIÓ I RIUDARENES TORNÀ A SOFRIR SER UN LLOC DE PAS: CADA VEGADA QUE ENTRA VEN ELS BORBÒNICS O ELS AUSTRACISTES DEMANAVEN DINERS I ALIMENTS I SEGRESTAVEN ALS REPRESENTANTS MUNICIPALS SI NO SE'LS DONAVA. **RIUDARENES S'ENDEUTÀ VINT VEGADES MÉS QUE EL SEU PRESSUPOST MUNICIPAL**

TERCERA PART

NO PODEM PARLAR DEL SEGLE XX SENSE CITAR EL GRAN ESCRIPTOR **PRUDENCI BERTRANA**. EL SEU PARE HAVIA COMPRAT, A L'ESPARRA, EL MAS ASPRIU, EN EL QUAL HAVIEN NASCUT ELS AVANTPASSATS DE L'ALTRA GRAN POETA CATALÀ SALVADOR ESPRIU. BERTRANA PLASMÀ EN ELS SEUS LLIBRES EL PAISATGE BOSQUEROL, LES FEINES, ELS COSTUMS DELS HABITANTS DE L'ESPARRA A RIUDARENES. L'ALTRE GRAN FET FOU **LA FARINERA LA JOYA DE LA SELVA**, AVUI ENCARA SÍMBOL ARQUITECTÒNIC DEL NUCLI URBÀ, CONSTRUÍDA PER **LLUÍS RIBERA**, FUTUR ALCALDE I BENEFactor DEL POBLE (ESCOLES) A, B ELLA ARRIBAVA L'ELECTRICITAT A RIUDARENES (1910)

LA POSTGUERRA FOU, COM A TOT ARREU, DURA. A RIUDARENES LI TOCAVA UNA VEDELLA SETMANAL PER A TOT EL POBLE.

ELS ANYS **CINQUANTA** S'INAUGURAVA EL PONT SOBRE LA RIERA A LA CARRETERA DE L'ESPARRA, S'OBRIA EL NOU CEMENTIRI DE L'ESPARRA, EL CAMP DE FUTBOL. L'ANY 1959 ES CELEBRAVA EL PRIMER APLEC DE LA SARDANA, A FINALS DELS CINQUANTA, NAIXIA LA SALA DE FESTES **LA PÈRGOLA**, QUE ESCAMPÀ EL NOM DE RIUDARENES ARREU DE LES TERRES GIRONINES.

AL LLARG DELS ANYS **SEIXANTA** ARRIBÀ L'ELECTRICITAT A L'ESPARRA, L'AIGUA POTABLE A RIUDARENES I S'INSTAL·LAREN DIVERSOS NEGOCIS RELACIONATS AMB **INDÚSTRIES CÀRNIQUES, CARROSSERIES, CANTERES, TÈXTIL I ALIMENTÀRIA** MENTRE ES REDUÏA L'ACTIVITAT AGRÍCOLA I EL NUCLI URBÀ SOBREPASSAVA EN HABITANTS LA POBLACIÓ DISPERSA.

LA DÈCADA DELS **SETANTA** FOU LA DE LES URBANITZACIONS I AMPLIACIONS URBANÍSTIQUES: **MAS FALQUÉS, POLÍGON INDUSTRIAL, CAN FORNACA, CAN MALETA.** RIUDARENES CREIXIA AL VOLTANT I FORA DE L'ANTIC NUCLI URBÀ DE L'ESGLÉSIA.

VINT-I-CINC ANYS DE **DEMOCRÀCIA** HAN SIGNIFICAT UNA MILLORA TOTAL EN LA QUALITAT DE VIDA DELS RIUDARENENCs: ABASTAMENT D'AIGUA A L'ESPARRA, **DEPURADORA D'AIGÜES,** ENLLUMENAT CAMP DE FUTBOL, **LLAR D'INFANTS,** CENTRE CULTURAL POLIVALENT, , **POLÍGON INDUSTRIAL CAN PRUNA, FIRA D'ARTS I OFICIS,** , **LLAR DE JUBILATS,** CAMP DE FUTBOL D'HERBA, , **PAVELLÓ ESPORTIU, ARRANJAMENT D'ARGIMON** I CONSTRUCCIÓ DE PLACES PÚBLIQUES I HABITATGE SOCIAL.

SANTA COLOMA

RESTES ESCADUSSERES DEL PALEOLÍTIC, IBERES I ROMANES: PUNTES, CERÀMICA..

896: SAULEDA

950 CONSAGRACIÓ ESGLÉSIA SANTA COLOMA BISBE GOTMAR: LI DÓNA LES DEL VOLTANT

1050 APAREIX FARNERS PER PRIMERA VEGADA PER CITAR EL CASTELL: CONTROL DEL PAS DE GIRONA A OSONA, AMPLIAT EL XIV

1139 MONESTIR DE SANT PERE CERCADA: CONSAGRAT EL 1245

1291-1341 SANT DALMAU MONER DOMINIC

senyors: VILADEMANY, CRUÏLLES, PERAPERTUSA, BOURNONVILLE,
ARANDA, HÍJAR

1344 MERCAT PERE EL CEREMONIÓS

SEGLE XV GUERRES REMENCES: 350 HABITANTS

1520 1567 SANT SALVADOR D'HORTA FRANCISCÀ

SEGLE XVI Pelegrí de tossa I ESGLÉSIA PARROQUIAL

1633 OCTUBRE JOAN DE SERRALLONGA

1640 MAIG TERÇOS, AGUTZIL MONRODON, ASSASSINAT, CÀSTIG,
REVOLTA, CREMA 40 masies i moltes cases del nucli, PER AIXÒ NO HI HA CASC
ANTIC

**ES NECESARIO QUE SE BORRE LA MEMORIA DE SANTA COLOMA
Y SE BORRE DE LOS LIBROS DE LA PROVINCIA, DE SUERTE QUE NO
HAYA MEMORIA DE ÈL”** Consejo de Aragón, Madrid 12 de maig

**FINALMENTE PERECIÓ TODO UN PUEBLO POR UN HOMBRE,
AVIENDO DE SER AL CONTRARIO, QUEDANDO LOS VEZINOS DE SANTA
COLOMA SIN HAZIENDAS NI CASAS, ABRIGADOS DE SOLO EL CIELO”**
Proclamación Católica al rei Felip IV, agost 1640. Espriu recupera aquesta frase en un
dels seus poemes

SEGLE XVIII PROGRÉS: 800 A 2400 HABITANTS, TRIPLICA MENTRE
CATALUNYA DOBLA: CENTRE NEURÀLGIC DE COMUNICACIÓ
MUNTANYA-PLANA: FUSTA PER VAIXELLS, BÓTES DE SALAÓ ANXOVA, I
AIGUARDENT, FRUITA SECA: PINYONS, AVELLANA. El viatger Francisco de
Zamora constata que és un dels pobles del Principat on es mou més de diner.
AMPLIACIÓ URBANÍSTICA, AMPLIACIÓ ESGLÉSIA, HOSPITAL

1828 ALCALDIA MAJOR I CAP PARTIT JUDICIAL: RIQUESA

1860 MÀXIMA POBLACIÓ 5000 HABITANTS

LENT DECLIVI DEMOGRÀFIC: NO ARRIBA TREN, CRISI FILOXERA

1874 TROPES CARLINES AMB SAVALLS, DESTRUCCIÓ CASA FARNERS:
PLAÇA

GRAN ESCLAT SOCIAL I CULTURAL FINALS XIX I INICIS XX farà que l'any
1906 el rei ALFONS XIII concedeixi el TÍTOL DE CIUTAT

ELECTRICITAT I AIGUA POTABLE: finals XIX dels primers pobles gironins

CASINOS (Cercle cultural colomenc)

ORQUESTRES : la principal, la farnense, La Jovenívola, el Coro

SETMANARIS: La Selva, El farnense, Llevor, Memoràndum

BALNEARI: 1867 Aguas termales, Balneari Martí

TEULES

ENSENYAMENT. Monges, la Salle, col·legi de Segona Ensenyança,

PARC DE SANT SALVADOR

PERSONATGES:

Ivon L'Escop (Ricard Aragó) La Lliga del Bon Mot

Frederic Clascar: primera Bíblia en català

Pare Rodés: cràter a la Lluna

Millàs Vallicrosa: hebraïsta

I JA EN EL SEGLE XX, DÈCADA DE 1910

Salvador Espriu: poeta

Narcís Jubany: cardenal i arquebisbe de Barcelona

PRIMERA BIBLIOTECA DE LA CAIXA DE PENSIONS 1923

LA CIUTAT VIVIA DEL CAMP I ELS SERVEIS ADMINISTRATIUS. PRIMER
SINDICAT DE RODERS, NO INDÚSTRIA

GUERRA CIVIL. TRENCAMENT

POSTGUERRA. Mil·lenari, població estancada al voltant dels 4500 habitants

Inici indústria tèxtil, recuperació a partir anys seixanta: URBANITZACIONS,
DESPOBLACIÓ VEÏNATS

DEMOCRÀCIA: gran creixement demogràfic, de 7000 a quasi 10000, un 40%. Creació
d'infraestructures bàsiques: poliesportius, piscina, arxiu, cap, institut, escola forestal,
gran teixit associatiu,